

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МИСЛЕННЯ І ПАМ'ЯТІ У ШКОЛЯРІВ З СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ

Н. В. Левченко

Херсонський державний університет, lebedenko.natalia95@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор І. С. Попович

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку наша країна зазнає важливих перетворень у економічній, політичній, виробничій, культурно-освітній сферах життя. Масовий перехід до користування електронно-обчислювальною технікою, робота з розмаїттям носіїв інформації, впровадження новітніх прогресивних технологій виробництва вимагають від кожного учасника розвинутого логічного мислення, пам'яті, мовлення та уваги. Економічні та політичні зміни в країні зумовлюють необхідність виховувати інтелектуально розвинену особистість, здатну обґрунтовано та переконливо доводити власну думку.

Перетворення в сучасному суспільстві впливають передусім на навчання та виховання підростаючого покоління, тому перед закладами освіти різних рівнів постає завдання подати необхідні знання з різних галузей науки, і у той же час на базі цих знань сформувати особистість школяра, виховати культуру його мислення та мовлення. У цьому аспекті особливої уваги потребує початкова ланка освіти, оскільки саме в цей період формується більшість загальнонавчальних умінь і навичок, вдосконалюється мовлення, мислення, увага, пам'ять та інші когнітивні процеси особистості. Діагностика мислення та пам'яті повинна завжди входити до обов'язкового комплексного дослідження молодшого школяра.

Мить вступу до школи і період первинного засвоєння вимог нового соціального оточення для дитини є дуже важливим. Відомо, що успіх навчання школяра зумовлюється станом його психофізіології та мотиваційною сферою, рівнем розвитку інтелектуальних вмінь, навичками довільної поведінки, готовністю до спільної діяльності з педагогами та однолітками, реалістичними

очікуваннями усіх учасників освітнього процесу [4; 5]. Ці положення є обов'язковими для розвитку учня у нормі, тому будь-яке порушення розвитку автоматично призводить до проблем у навчанні, і як наслідок, у процесах соціалізації та соціальної адаптації індивідууму.

Мета статті – здійснити теоретичне аналізування вітчизняних і зарубіжних праць та обґрунтувати схему емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку мислення та пам'яті у процесі навчальної діяльності молодших школярів з синдромом дефіциту уваги. Охарактеризувати дітей з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності та особливості процесу їх навчання у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) є особливим розладом, який виявити доволі складно. Труднощі виявлення пов'язані з його поліморфністю – клінічна картина його проявів є дуже різною. На думку керівника навчально-реабілітаційного центру «Джерело» О. Романчука, важливою передумовою ефективної допомоги дитині з СДУГ є грамотно побудований діагностичний процес, який при цьому розладі є достатньо складний і вимагає часу та ефективної взаємодії фахівців різних дисциплін – психіатрів, психологів, педагогів.

Особлива природа синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю зумовлює деякі діагностичні труднощі, адже на відміну від інших розладів, які можуть мати чіткі методи лабораторного чи інструментального підтвердження, для СДУГ не існує жодного об'єктивного методу діагностики [3, с. 11]. Діагностика СДУГ має передбачати: первинний скринінг вчителями та психологами загальноосвітніх шкіл; корекційними педагогами; первинну діагностику лікарями ланки первинної допомоги дітям; дитячими неврологами; заключну діагностику дитячими лікарями-психіатрами [3, с. 12].

Дітей с синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю неможливо не помітити, оскільки вони різко виділяються на фоні однолітків своєю поведінкою. Однією з характерних рис такої поведінки є надмірна активність

дитини, метушливість, зайва рухливість та неможливість довго зосередити свою увагу на чому-небудь [2].

Дослідження М. Заваденко показують, що гіперактивність виступає як один з проявів цілого комплексу порушень, що визначаються в таких дітей. Ці порушення є наслідком мінімальних мозкових дисфункцій. Основний же дефект пов'язаний з недостатністю механізмів уваги і гальмуючого контролю. Тому подібні порушення більш точно класифікуються як «синдром дефіциту уваги з гіперактивністю» [1, с. 76]. Синдроми дефіциту уваги вважаються однією з найбільш поширених форм порушень поведінки серед дітей молодшого шкільного віку.

Порушення поведінки, як зазначає М. Заваденко пов'язані з гіперактивністю і недоліками уваги, виявляються у дошкільному дитинстві. Однак в цей період вони можуть виглядати не настільки проблемно, оскільки частково компенсуються нормальним рівнем інтелектуального та соціального розвитку. Початок шкільного навчання створює серйозні труднощі для дітей з вадами уваги, так як навчальна діяльність пред'являє підвищені вимоги до розвитку цієї функції. Саме тому діти з ознаками синдрому дефіциту уваги не в змозі задовільно справлятися з вимогами школи [1, с. 77].

Методи дослідження: загальнотеоретичні, які містяться у психологічній літературі з проблеми вивчення пізнавальних процесів в молодших школярів, які мають синдром дефіциту уваги з гіперактивністю; емпіричні – за допомогою яких будуть визначатися особливості взаємозв'язку мислення та пам'яті та їх вплив на навчальну діяльність молодших школярів з даним синдромом.

Учасники та процедура дослідження. У дослідженні брали участь школярі, що мають ознаки синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю: Херсонської спеціалізованої ЗОШ-інтернат Херсонської обласної ради. Загальну вибіркочуву сукупність склали 98 дітей (з них до вибірки увійшло 40 осіб). Середній вік дітей склав 9 років (діапазон 8-10 років).

Дослідження проводилося впродовж грудня-лютого 2020/2021 н. р. На проведення емпіричного дослідження отримано дозвіл і рекомендації від адміністрацій закладів спеціальної освіти.

На початковому етапі було зібрано анамнез розвитку дітей, проаналізовано запити вчителів та вивчено особливості труднощів, що виникають під час навчальної діяльності в дітей з синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю.

Під час проведення другого етапу було зафіксовано низку труднощів у навчанні у цієї категорії дітей на основі якої підібрані психодіагностичні методики. Емпіричним шляхом визначено та описано особливості взаємозв'язку мислення та пам'яті та їх вплив на навчальну діяльність.

Висновки. Емпіричним шляхом визначено й описано особливості розвитку пам'яті та мислення, їх вплив на навчальну діяльність молодших школярів з синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю, а саме:

У 32,5% опитаних наявність СДУГ у дитини може впливати на її пізнавальний розвиток, так дитина потребує психокорекційного впливу на емоційно-вольову та когнітивну сферу, потребує особливих умов навчання та супроводження дитини асистентом вчителя.

У 35,5% респондентів наявність СДУГ дозволяє засвоювати знання на достатньому рівні. За умови супроводу психологом, уваги вчителів та батьків, можливо очікувати позитивну динаміку у розвитку когнітивної сфери. Мислення і пам'ять відповідають віковим нормам.

У 34% молодших школярів наявність синдрому дефіциту уваги не несе в собі руйнівну силу, але потребує врахування педагогами індивідуальних особливостей дітей при засвоєнні навчальної діяльності, а також необхідно звернути увагу на шкільну тривожність дитини та надати психокорекційну роботу задля її виправлення. У цієї категорії учнів пізнавальна сфера на високому рівні, це свідчить про сприятливий прогноз розвитку дітей у подальшому дорослому житті.

Після проведеної статистичної обробки даних можемо стверджувати, що на успішну навчальну діяльність впливає не тільки високий рівень мислення і

пам'яті, а й зрілість емоційної сфери дитини, навчальна мотивація. Таки чином, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю може бути вагомою причиною відставання від однолітків, а тому потребує не тільки психолого-педагогічного втручання, а й медикаментозного також.

Отже, ми вияснили, що окрім розвитку мислення та пам'яті, при роботі з дітьми молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю, необхідно проводити психокорекційну роботу з розвитку емоційно-вольової сфери, проведення превентивних заходів, що позитивно вплинуть на навчальну діяльність та поведінку респондентів.

Література:

1. Заваденко Н. Н., Суворинова Н. Ю., Румянцева М.В. Гиперактивность с дефицитом внимания: факторы риска, возрастная динамика, особенности диагностики. *Дефектология*. №6. 2003. С. 76-80.
2. Очеретяная Н. Синдром дефицита внимания у детей и подростков: проблема родителей или общества? Принципы диагностики, лечения и социальной адаптации детей с СДВГ. *Медицинская газета «Здоровье Украины»*. №23/1. 2008. С. 11-12.
3. Перепада О. М. Специфіка діагностичного процесу при гіперактивному розладі. Перепада. К., 2011.– Режим доступу: <http://irbis.nbuv.gov.ua>
4. Popovych, I., Kononenko, O., Kononenko, A., Stynska, V., Kravets, N., Piletska, L., Blynova, O. Research of the Relationship between Existential Anxiety and the Sense of Personality's Existence. *Revista Inclusiones*, 7 (Especial), 2020. P. 41-59.
5. Popovych I. S. Social expectations in primary school age. *Proceedings of the 2nd International Academic Congress «Fundamental Studies in America, Europe, Asia and Africa»*, 27 Sept. 2014. USA. Vol. II. New York. 2014. P. 176-180.